

JEGYZET A KÖLTŐRŐL

Henrik Nordbrandt (1945) Koppenhágában született. A mai dán líra egyik legmarkánsabb hangú vezető egyéniségének számít. Így nem véletlen az sem, hogy ez év elején éppen ő volt az, aki átvehette a nagy tekintélyű Északi Díjat, amellyel úgymond, az utóbbi egy-két év egyik legkiemelkedőbbnek ítélt irodalmi alkotását tüntetik ki évente, bár a valóságban egyúttal figyelembe veszik az egész mögöttes életművet is. Nordbrandt mindkét szempontból vizsgálva vitán felüli választás volt, hiszen az *Álomhidak* (Drømmebroer) címmel 1998-ban megjelent verseskötetének gazdagsága nem csupán a versolvasók lelkesedését és a kritikusok egyöntetű szuperlatívuszait váltotta ki, de kitüntetése az egész dán, sőt északi irodalmi közvélemény elvárásainak is megfelelt. S Nordbrandt annak ellenére lett az idei díjazott, hogy egy évvel korábban is dánt tüntettek ki az Északi Díjjal: Pia Tafdrup költőnőt, tehát két egymást követő évben is dánt, sőt mindkét esetben lírikust.

Első verseskötete 1966-ban jelent meg a feltűnően szerény, szinte semmitmondó *Versek* (Digt) címmel. A 60-as években még további két kötetet jelentetett meg *Miniaturák* (Miniaturer; 1967), illetve *Hétalvók* (Syvsovere; 1969) címmel. Természetesnek tűnik ezeket a verseket együtt vizsgálni. Politikai-szociális háttérük a második világháborút követő első két évtized lassú, de folyamatos gazdasági felemelkedésével függ össze, ami a fiatalabb nemzedékek türelmetlenebb szemével nézve már-már stagnálásnak tűnt, és elégedetlenséget váltott ki körükben. Külpolitikailag mindehhez ráadásul a hidegháborús korszak sokban nyomott légköre kapcsolódott. Mindez együttesen egyfajta kultúr-pesszimista hangvételhez vezetett Nordbrandtnál (de másoknál is), némi melankóliával és itt-ott gyilkos iróniával fűszerezve s telítve októberi hetes esők szürke hangulatával, rozsdáette villamosok zörgésével, elhanyagolt vagy egyenesen lakatlan villalakásokkal és zöldre mázolt, magányos telefonfülkékkal. Költészetének karakterisztikus stílus- és képvilága azonban hiánytalanul jelen van már ezekben az első kötetekben is, de még csupán Dánia kisvilágára szűkítve. Költőnk ekkoriban részben keleti nyelveket tanult a koppenhágai egyetemen (kínait, törököt), részben pedig kritikákat, könyvismertetőket írt a napi sajtónak és a dán rádiónak.

A nagy ugráshoz, a meglepő és szokatlan nyitáshoz a 70-es évekkel érkezett el költészete, amikor is évekre, sőt évtizedekre a görög szigetvilágba és Törökországba telepedett át, de ott is folytonosan vándorolva, helyet cserélve Athén, Bejrút, Isztambul térségében, görög és török kikötővárosok forgatagában vagy éppen Leszbosz és Szümi csendjében élve. A nyugtalanságtól űzött örök keresés és vándorlás költője lett itt, a Földközi-tenger keleti medencéjének tájain, s élményei, e távoli földek nyelvei, hangjai, színei, zajai, szaga mintegy gátakat szakítva áramlottak be verseibe. Mindezt azonban sohasem a turista vagy éppen a tudományos utazó szemével látja és nézi, hanem magánszemélyként éli át; a két, egymástól oly távoli világ: a hűvös-kimért északi és a nyüzsgő-forró közel-keleti egyidejű szemlélőjeként. A görög és kis-ázsiai Mediterráneummal eddig teljesen szokatlan képek, látványok kerültek bele a dán lírába, s velük együtt az ottani népek szemléletmódja, gondolkodása, vallási és filozófiai felfogása. E korszakának legfontosabb kötetei a következők voltak: *Környezetek* (Omgivelser; 1972), *Útrakelések és megérkezések* (Opbrud og ankomster; 1974), *Óda a tintahalhoz és más szerelmes versek* (Ode til blæksprutten og andre kjærlighedsdigte; 1975), *Üveg* (Glas; 1976), *Jégkor* (Istid; 1977), *Isten háza* (Guds hus; 1977), *Kísértetjátékok* (Spørgelseslege; 1979).

Am azonkívül, hogy a hazájától annyira különböző idegen világot tükröznek ezek a versek, mély lelki válságról is tanúskodnak. Az elvesztés és a beteljesedés, a hiányérzet, a búcsú, a vélt és remélt rátalálás és megérkezés, valamint a kis idő után mindenütt egyformán érzett elvágyódás tölti ki őket.

Tulajdonképpen már az 1977-es *Jégkorszaktól* kezdve egyre élesedik írásaiban a kor és a társadalom kritikája is, nem utolsósorban a szarkazmus és a satíra eszközeivel kifejezve. A 80-as években írt verseiben aztán ezek válnak a tényleges uralkodó elemekké, miközben eddigi mediterrán világába Olasz- és Spanyolországot is mindinkább kezdi belefoglalni. E korszakának kötetei közül megemlítendőek itt a *84 vers* (84 digte; 1984), *A kéz remegése novemberben* (Håndens skælven i november; 1986), *A mauzóleum alatt* (Under mausolæet; 1987), *Víztükrök* (Vandspejlet; 1989) címűeket.

A 90-es években megjelent kötetei közül *A kígyók a mennykapujában* (Ormene ved himlens port; 1995) és az *Álomhidak* (Drømmebroer; 1998) a legjelentősebbek. Az elsől említett kötet verseinek hátterét

egy konkrét haláleset fölött érzett fájdalma adja, míg az utóbbi kötetben, amelyért Nordbrandtot az Északi Díjjal tüntették ki, gyerekkorának sokban szörnyűnek nevezhető élményvilágához tér vissza. Az *Álomhidak* a kritikusok egyöntetű véleménye szerint Nordbrandt eddigi legkiemelkedőbb, legerősebb kötete, költői tevékenységének eddigi csúcspontja.

Dánia népszerűsége folytán hamarosan fordítani kezdték idegen nyelvekre is, s 1979-ben például kétkötetnyi versét is kiadták angolul: *God's House*, illetve *Selected Poems* címmel, 1980-ban pedig svédül jelent meg versválogatás *Uppbrott och ankomster* címmel, míg magyarul csak folyóiratközlésben jelent meg néhány verse.

Verseken kívül kiadott esszéköteteket, gyermekek számára írt könyveket, regényt, elbeszéléskötetet, naplót és egy török szakácskönyvet is. Írói munkásságát a mostani Északi Díjon kívül sok más egyéb díjjal is kitüntették, közülük hadd említsük meg itt csupán a Dán Akadémia Díját (1980), a Svéd Akadémia Díját (1990), valamint a dán könyvkereskedők által alapított Arany Babérkoszorú Díjat (1995).

S. V.